

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 85

(2003–2004)

Om lov om endringer i lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler

*Tilråding fra Utdannings- og forskningsdepartementet av 11. juni 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Utdannings- og forskningsdepartementet foreslår i proposisjonen å ta inn en bestemmelse om læringsmiljø i folkehøyskoleloven.

Forslaget inneholder bestemmelser om krav til læringsmiljøet, bestemmelse om ansvarsforhold og elevråd og bestemmelser om tilsynsordning, herunder tilsynsorgan og sanksjoner. Det foreslås at kravet til læringsmiljøet skal omfatte krav til både det fysiske arbeidsmiljøet og det psykiske arbeidsmiljøet. Forslaget legger opp til at Arbeidstilsynet får tilsynsansvaret. Styret, som er det øverste ansvarlige styringsorgan ved skolen, jf. folkehøyskolelovens § 2 f, pålegges det overordnede ansvaret for læringsmiljøet.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

I forbindelse med Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 79 (2001–2002) Om lov om folkehøyskoler (folkehøyskoleloven), ble følgende vedtak fattet, jf. Innst. O. nr. 85 (2001–2002):

Vedtak nr 32 (2001–2002)

«Stortinget ber Regjeringa fremje forslag om arbeidsmiljøforesegner for elevar i folkehøyskolen.»

Departementet har vurdert alternative løsninger for læringsmiljøbestemmelser i folkehøyskoleloven, og fremlegger i proposisjonen forslag til bestemmelser.

2.1 Høring

Det ble sendt ut høringsbrev 10. mars 2004 til følgende høringsinstanser:

Akademikerne
Arbeidstilsynet
Departementene
Elevorganisasjonene
Folkehøgskolene
Folkehøgskolerådet
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
Fylkesmennene v/utdanningsavdelingen
Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon
Kommunenes sentralforbund
Landsorganisasjonen i Norge
NAVO
Norges kristelige folkehøgskolelag
Norsk folkehøgskolelag
Næringslivets hovedorganisasjon
Sametinget
Studentorganisasjonene
Utdanningsgruppenes hovedorganisasjon
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund

Av høringsinstansene har 32 avgitt høringsuttalelser, hvorav 18 er realitetsuttalelser.

2.2 Regulering av læringsmiljøet på andre utdanningsområder

Det er i dag læringsmiljøbestemmelser i lov om universiteter og høyskoler § 44 og i opplæringslova kap. 9a. Læringsmiljøbestemmelsene i lov om universiteter og høyskoler foreslås videreført i ny lov om universitet og høyskoler § 4–3, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004).

Lovforslaget legger opp til en bestemmelse som i all hovedsak er tilsvarende læringsmiljøbestemmelsen i universitets- og høgskoleloven (§ 44). Elever på folkehøgskoler har samme status som studenter ved universiteter og høyskoler i den forstand at utdanningen ikke er rettighetsfestet. En tilsvarende tilsynsbestemmelse og tilsynsordning som for universiteter og høyskoler vil etter departementets syn fremme likhet og konsekvens i lovverket, særlig med henblikk på at en tilsvarende bestemmelse er fremmet som forslag til læringsmiljøbestemmelse i lov om fagskoleutdanning av 20. juni 2003 nr. 56. i Ot.prp nr. 84 (2003–2004).

3 Høring, vurderinger og forslag

3.1 Forslag i høringsbrevet

I høringsutkastet foreslo departementet følgende lovtekst:

«§ 5 a. Læringsmiljø

1. Styret har det overordnede ansvar for elevenes læringsmiljø. Styret skal, i samarbeid med elevrådet, legge forholdene til rette for et godt læringsmiljø og arbeide for å bedre velferden på lærestedet. Skolen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge læringsmiljøet til rette for elever med særskilte behov.
2. Styret har ansvar for at læringsmiljøet på skolen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljø, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til elevenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for:
 - a. at lokaler, adkomstveier, trapper m.v. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.
 - b. at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklima og luftkvalitet.
 - c. at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.
 - d. at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for elevene unngås.
 - e. at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.
 - f. at tekniske innretninger og utstyr er for-

synt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at elevene er vernet mot skader på liv og helse.

- g. at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved skolen.
- h. at læringsmiljøet er innrettet for elever av begge kjønn.
- i. at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

Departementet kan fastsette forskrift.

3. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i nr. 2 overholdes. Arbeidsmiljølovens kapittel XIII om tilsyn og tvangsmidler m.v. gjelder tilsvarende så langt det passer. Departementet kan fastsette forskrift.»

3.1.1 Krav til læringsmiljøet

Forslaget stiller krav både til fysisk og psykisk arbeidsmiljø. Departementet har lagt til grunn en forståelse av begrepet psykisk arbeidsmiljø som er noe annerledes enn tilsvarende begrep i arbeidsmiljøloven § 12, tatt i betraktning at elevene har en annen tilknytning til institusjonene enn arbeidstakere har til arbeidsplassen i arbeidsmiljølovens forstand. I høringsbrevet la departementet til grunn at kjerneområdet for det psykiske læringsmiljøet, og som Arbeidstilsynet hensiktsmessig vil kunne ta ansvar for tilsyn med, vil være forhold knyttet til mobbe- og trakasseringssaker relatert til studiesituasjonen. Studierelaterte forhold (for eksempel forhold vedrørende undervisningstilbudet og pedagogisk opplegg) utgjør en viktig del av elevenes læringsmiljø også for det psykiske elementet, men det vil etter departementets syn ikke være hensiktsmessig at Arbeidstilsynet fører tilsyn med dette.

3.1.2 Tilsyn med læringsmiljøet

Det foreslås at Arbeidstilsynet får tilsynsansvaret. Dette synes naturlig siden Arbeidstilsynet allerede fører tilsyn med mesteparten av elevenes fysiske læringsmiljø i relasjon til tilsynet med de ansattes arbeidsmiljø. Videre har Arbeidstilsynet innarbeidede rutiner for tilsyn med utdanningsinstitusjoner i og med at de allerede fører tilsyn ved universiteter og høyskoler.

I det foreliggende endringsforslaget foreslås det at Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med både de fysiske og de psykiske krav til læringsmiljøet, jf. formuleringen «kravene i 2. ledd overholdes». Forslaget legger videre opp til at Arbeidstilsynet får samme sanksjonsmyndighet som arbeidsmiljølo-

ven fastsetter. Tilsvarende sanksjonsbestemmelse finnes i universitets- og høyskoleloven § 44, og er videreført i § 4–3 i forslaget til ny universitets- og høyskolelov, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004). De sanksjoner som står til rådighet, er pålegg, tvangsmulkt og mulighet til å stenge institusjonen (eller deler av den) for kortere perioder, jf. arbeidsmiljøloven §§ 77 og 78.

3.2 Høringsinstansenes merknader

Alle høringsinstansene som har uttalt seg, er positive til at det fastsettes bestemmelser om læringsmiljøet i folkehøgskoler. Fire høringsinstanser, *Folkehøgskolerådet*, *Norsk Folkehøgskolelag*, *Noregs Kristelige Folkehøgskolelag* og *Sunnfjord Folkehøgskule*, mener primært at bestemmelsene bør fastsettes i forskrift sammen med departementets merknader og kommentarer. Disse høringsinstansene støtter sekundært departementets forslag om å lovfeste læringsmiljøbestemmelsene.

3.2.1 Krav til læringsmiljøet

Noen høringsuttalelser viser til andre lovbestemmelser som regulerer læringsmiljøet. *Barne- og familiedepartementet (BFD)* påpeker at fravær av mobbing og trakassering er en viktig forutsetning for et godt og stimulerende arbeidsmiljø, og viser til at bestemmelser i likestillingsloven gir utdanningsinstitusjonene et ansvar for å forebygge og søke å hindre seksuell trakassering. *Helsedepartementet (HD)* og *Statens helsetilsyn* påpeker at læringsmiljøet fra før delvis er regulert gjennom regelverket om miljørettet helsevern, som er fastsatt med hjemmel i kommunehelsetjenesteloven. Virksomheter, herunder utdanningsinstitusjoner, har etter disse reglene plikt til å drive på en helsemessig tilfredsstillende måte, og det stilles konkrete krav til en rekke miljøforhold.

Statens helsetilsyn mener at vurderingen av hva som er forsvarlig inneklima, gode lyd- og lysforhold og lignende bestemmelser bør harmoniseres med de kravene som gjelder for skole og barnehager. Helsetilsynet viser til Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler, og anbefaler at det henvises til disse bestemmelsene.

Flere av høringsinstansene i folkehøgskolemiljøet har hatt merknad til forslag til § 5a første ledd 2. punktum. Høringsinstansene foreslår at «styret» erstattes med «skolen», slik at bestemmelsen lyder:

«Skolen skal, i samarbeid med elevrådet, legge forholdene til rette for et godt læringsmiljø og arbeide for å bedre velferden på lærestedet.»

Det påpekes at det er positivt å lovfeste elevrådets involvering i skolens arbeid med læringsmiljø, men man finner det ikke naturlig at loven fastsetter at styret skal ha direkte administrative forbindelser til elevrådet.

Fylkesmannen i Rogaland mener at man må styrke elevmedvirkningen og gi klarere plikter til tilbydere av folkehøgskoleutdanning når det gjelder læringsmiljø. Høringsinstansen mener at eleven står svakt i forhold til effektivt å kunne ivareta sine interesser når det gjelder det psykososiale miljøet, til tross for lovbestemt elevmedvirkning. *Telemark fylkeskommune* ber om at elevene gis møterett i arbeidsmiljøutvalget ved den enkelte skole.

Numedal folkehøgskole påpeker i sin høringsuttalelse at forslaget i § 5a andre ledd bokstav g om fysisk tilrettelegging for funksjonshemmede, ikke vil gi noen reell forbedring uten at den konkretiseres med henvisning til finansiering. Det påpekes at den enkelte skole er så liten at det er begrenset hvilke tilpasninger som kan gjøres uten eksterne tilskudd. Også to andre høringsinstanser henviser til at det er problematisk at det fastsettes bestemmelser uten at staten følger opp med midler.

Norsk Folkehøgskolelag og *Norges Kristelige Folkehøgskolelag* viser til at folkehøgskolene ønsker å legge til rette for funksjonshemmede innenfor de rammene man har. Det vil likevel ikke være mulig å imøtekomme alle krav, og høringsinstansene mener at det derfor fortsatt må være anledning for skolene å avslå søknader fra søkere som man ikke finner å kunne legge forsvarlig til rette for. Tilsvarende synspunkter er også fremmet av *Sunnfjord folkehøgskule*.

3.2.2 Tilsyn med læringsmiljøet

Fylkesmannen i Rogaland er opptatt av Arbeidstilsynets mulighet for å kontrollere om bestemmelsene overholdes. Det påpekes at Arbeidstilsynet kun har mulighet for å nå et begrenset antall virksomheter årlig, og at tilsynet i sin natur vil være systemtilsyn, som ikke kan tas som garanti for at alt er i orden når det gjelder studentenes opplevde fysiske og psykiske læringsmiljø.

Arbeidstilsynet henviser til avgitt høringsuttalelse om læringsmiljøbestemmelser i fagskoleloven. I denne høringsuttalelsen skriver tilsynet at de foreslåtte reglene anses rimelig tilfredsstillende i forhold til muligheten for hensiktsmessig og effektiv utføring av tilsynsoppgaven. Tilsynet peker på at begrepet psykisk arbeidsmiljø vil måtte omfatte vesentlig mer enn rene mobbe- og personkonflikt saker. *Arbeidstilsynet* framhever at regler som sikrer tilsyn også med psykisk arbeidsmiljø ved læreste-

dene, vil likestille elever, som ofte er en mindre innflytelsesrik gruppe, med arbeidstakere.

Arbeidstilsynet påpeker videre at velferdsmessige forhold er et vanskeligere begrep å avgrense og håndheve i læringsmiljøer enn på tradisjonelle arbeidsplasser. Begrepet elevvelferd omfatter forhold som tiltak for sosiale sammenkomster på fritiden med videre, som faller utenfor velferdsbegrepet i arbeidsmiljøloven. *Arbeidstilsynet* anbefaler at bestemmelsene vedrørende velferdsbegrepet fjernes eller omarbeides, slik at disse forholdene faller utenfor *Arbeidstilsynets* tilsynsansvar.

Helsedepartementet og *Statens helsetilsyn* viser til at kommunenes helsetjeneste har tilsynsansvaret etter regelverk fastsatt med hjemmel i kommunehelsetjenesteloven. Helsetjenesten har hjemmel for å gi ulike pålegg dersom det foreligger forhold som er i strid med regelverket. På områder der det finnes en spesiell tilsynsmyndighet, for eksempel *Arbeidstilsynet*, er det primært denne myndigheten som skal fatte vedtak. Kommunehelsetjenesteloven § 1–4 fastsetter at kommunehelsetjenesten skal varsle *Arbeidstilsynet* dersom den blir kjent med forhold som er i strid med *Arbeidsmiljøloven*. Kommunen har imidlertid fortsatt kompetanse til å gi pålegg etter kommunehelsetjenesteloven, for eksempel dersom den spesielle tilsynsmyndigheten ikke følger opp, eller det foreligger forhold som ikke fanges opp av det spesielle regelverket. *Helsedepartementet* påpeker at dette forhold vil måtte gjelde også i forholdet mellom kommunehelsetjenesteloven og folkehøyskoleloven § 5a.

4 Departementets vurdering

4.1 Krav til læringsmiljøet

Departementet legger vekt på at elever som går på folkehøyskole, har samme status som studenter ved universiteter og høyskoler i den forstand at disse utdanningene ikke er rettighetsfestet. Viktigheten av elevenes læringsmiljø, og hensynet til likhet og konsekvens i lovverket taler for at folkehøyskoleloven får tilsvarende læringsmiljø- og tilsynsbestemmelser som universitets- og høyskoleloven.

Departementet har ikke hjemmel i lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler til å fastsette læringsmiljøbestemmelsene i form av forskrifter, som tre av høringsinstansene anmoder om.

Elevene er gitt medvirkning i arbeidet med læringsmiljøet ved folkehøyskolene ved den lovfestede representasjonen i styret, jf. folkehøyskoleloven § 2f. og gjennom lovfestet elevråd ved hver skole, jf. folkehøyskoleloven § 2g. Etter departementets syn

ivaretar forslaget til bestemmelse elevenes medvirkning tilstrekkelig.

Etter departementet vurdering knyttes høringsinstansenes forslag om å erstatte «styret» med «skolen» i høringsforslagets § 5a 1. ledd, 2. punktum, til administrative forhold ved den enkelte skole. Da forslaget til endring etter departementets syn ikke innebærer noen realitetsendring når det gjelder styrets overordnede ansvar, samtidig som elevmedvirkningen sikres, slutter departementet seg til forslaget.

Forslaget til lovbestemmelser angir konkrete kriterier for vurderingen av det fysiske arbeidsmiljøet. For noen av kriteriene kan det oppstå tolkings spørsmål med hensyn til hva som er akseptabel standard i henhold lovens krav. Ved vurderingen av hva som er forsvarlig standard, kan det være relevant å sammenligne med retningslinjer som er fastsatt for læringsmiljøet i grunnskoler og videregående skoler, jamfør forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. og tilhørende veileder. I praktiseringen må det likevel tas hensyn til at dette regelverket er fastsatt med utgangspunkt i bestemmelsen som ikke er fullt ut samsvarende med de foreslåtte bestemmelsene i folkehøyskoleloven.

Utdannings- og forskningsdepartementet er enig i at fravær av mobbing og trakassering er en viktig del av det psykiske arbeidsmiljøet. Likestillingslovens forbud mot seksuell trakassering gjelder også for utdanningsinstitusjoner. Den foreslåtte generelle bestemmelsen i folkehøyskoleloven gir studentene vern også mot andre former for trakassering.

4.2 Tilsyn med læringsmiljøet

Departementet viser til at *Arbeidstilsynet* allerede har tilsyn med store deler av arealene på folkehøyskolene, og at *Arbeidstilsynet* derfor bør ha gode muligheter for på en effektiv måte å utvide tilsynet til også å omfatte de resterende arealer ved skole- ne. Gjennomføring av læringsmiljøkravene kan imidlertid ikke baseres på kontroll alene. Det er de enkelte virksomhetene som har ansvaret for å etterleve kravene og å nå målene for læringsmiljø. *Arbeidstilsynet* skal medvirke til at virksomhetene tar sitt ansvar på alvor og arbeider systematisk og målrettet med læringsmiljøet. Hovedvirkemiddelet for *Arbeidstilsynet* er tilsyn med virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontroll). Tilsynet risikobaseres, og rettes således først og fremst mot bransjer med stor risiko for helseskade eller stor potensiell gevinst for mange arbeidstakere.

Begrepet velferd inngår i to sammenhenger i

forslaget til ny bestemmelse. I § 5a 1. ledd heter det at styret skal arbeide for å bedre velferden på lærestedet. Arbeidstilsynet skal ikke føre tilsyn med styrets håndtering av denne bestemmelsen, jmfør § 5a 3. ledd, der Arbeidstilsynets tilsynsoppgaver begrenses til kravene i § 5a 2. ledd. Velferd er i tillegg nevnt som et av kriteriene for å vurdere det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet, som Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med, jf. § 5a 2. ledd. Det er imidlertid ikke elevvelferd i seg selv som omfattes av tilsynet, men velferdsmessige forhold skal være et kriterium i vurderingen av det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet ved lærestedet. Arbeidstilsynets tilsyn vil ikke omfatte velferdsmessige forhold knyttet til elevenes fritidstilbud utenfor skolen.

Når det gjelder psykisk arbeidsmiljø, legger departementet til grunn at kjerneområdet for Arbeidstilsynets tilsyn vil være lærestedenes ivaretagelse av psykiske krav til arbeidsmiljøet som del av det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, spesielt med henblikk på mobbing og trakassering relatert til studiesituasjonen. Arbeidstilsynet vil ikke ha kapasitet eller kompetanse til å gå inn som konfliktløser i enkeltsaker, eller anwise konkrete løsninger ved personkonflikter eller i andre typer arbeidsmiljø saker. Arbeidstilsynet kan imidlertid undersøke forholdene rundt en konflikt. Slike undersøkelser kan munne ut i pålegg til lærestedet om å ta konkret ansvar for å løse saken. I andre tilfeller kan utfallet bli pålegg om tiltak for generell forbedring av det systematiske helse-, miljø og sikkerhetsarbeidet.

På noen områder fører også andre etater tilsyn med hjemmel i særlover. Arbeidsdelingen mellom Arbeidstilsynet og andre tilsynsmyndigheter må løses på samme måte som ved tilsvarende forhold i arbeidslivet.

4.3 Forskriftshjemmel

Likhet og konsekvens i lovverket taler for at forskriftshjemlene i folkehøyskoleloven gis på samme måte som tilsvarende bestemmelser i fagskoleloven og universitets- og høyskoleloven. Av hensyn til systematikken i folkehøyskoleloven foreslår imidlertid departementet at forskriftshjemmel knyttes til læringsmiljø fastsettes i folkehøyskoleloven § 6, der lovens øvrige forskriftshjemler er fastsatt. Gjeldende § 6 lyder:

«Departementet kan gi nærmere forskrifter om kursordning, internat, kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet og kontroll.»

Departementet foreslår følgende nye bestemmelse:

«Departementet kan gi nærmere forskrifter om kursordning, internat, kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet, kontroll og læringsmiljø.»

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Den foreslåtte lovendringen gir folkehøyskolene et større ansvar for elevenes læringsmiljø enn det som følger av gjeldende lov. I den grad skolene ikke fyller kravene til læringsmiljø, kan lovendringen medføre kostnader for skolene. Ordlyden «så langt det er mulig og rimelig» i lovtteksten gjør at folkehøyskolene kan følge bestemmelsene innenfor de begrensninger som eksisterende bygningsmasse setter. Med denne begrensningen, vil lovendringen etter departementets syn ikke medføre urimelige økonomiske konsekvenser for skolene.

Beregningen av de økonomiske og administrative konsekvensene for Arbeidstilsynet må vurderes i lys av at Arbeidstilsynet fører tilsyn med store deler av skolenes arealer knyttet til tilsynet med de ansattes arbeidsmiljø. Utvidelsene av tilsynsansvaret til også å omfatte studentenes læringsmiljø, vurderes ut fra risikobetraktninger til ikke å ville gi økt tilsynsbelastning for Arbeidstilsynet. Det legges således opp til at oppgavene kan dekket innenfor Arbeidstilsynets ordinære ramme.

6 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 5 a 1. ledd

Forslaget legger ikke opp til krav om lovpålagt utvalg eller elevorgan for behandling av læringsmiljøspørsmål. Etter gjeldende regler er elever sikret representasjon i styret, se folkehøyskoleloven § 2 bokstav f. Styret kan opprette råd eller organ, der læringsmiljøspørsmål kan behandles, se § 2 bokstav g. Elevene kan således gjennom deltakelse i disse fora ha anledning til å påvirke arbeidet med, og utformingen av læringsmiljøet ved skolen. Kravet om å tilrettelegge for elever med særskilte behov gjelder særlig for de folkehøyskoler som mottar særtilskudd for å tilby spesielle opplegg for funksjonshemmede.

Til § 5 a 2. ledd

Bestemmelsen innebærer at skolene skal innrette sitt læringsmiljøarbeid slik at elevene er best mulig sikret mot skader på liv og helse. Arbeidet med å sikre et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø må drives systematisk, og gis nødvendig oppmerksomhet, prioritet og budsjetttildelinger. Elevene har rett til å medvirke i dette arbeidet, jf. 1. ledd.

Begrepet «læringsmiljø» omfatter alle faktorer som kan påvirke elevene i en undervisningssituasjon. Skolene har imidlertid kun ansvar for de elementer av læringsmiljøet som med rimelighet kan anses å være innenfor skolens kontrollsfære. Innholdet i kravet om «fullt forsvarlig» læringsmiljø må fastsettes i lys av teknisk og sosial utvikling i samfunnet, og arten av det aktuelle skoletilbud og undervisningsopplegg.

Bestemmelsen konkretiserer hvilke krav som skal stilles til det fysiske arbeidsmiljø. Kravene i 2. ledd bokstav a-i er fastsatt som funksjonsbestemmelser. Dette innebærer at skolene kan finne hensiktsmessige og kostnadseffektive løsninger som tilfredsstillende lovens krav. Det kan gjøres lokale vurderinger av hva som vil være tilfredsstillende standarder ved den enkelte skole og for det enkelte skoletilbud, jf. det som er sagt ovenfor om innholdet i kravet om «fullt forsvarlig» læringsmiljø.

Bestemmelsen om universell utforming i 2. ledd bokstav i innebærer et krav om en utforming og sammensetning av omgivelsene (det fysiske læringsmiljø) på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og særskilt utforming. Begrepet universell utforming finnes også i universitets- og høyskoleloven § 44, og skal i utgangspunktet forstås på samme måte. Det vises til Ot.prp. nr. 40 (2001–2002).

Elevene kan etter bestemmelsen ikke kreve de samme individuelle tilpasninger som en arbeidstaker har krav på etter arbeidsmiljøloven. Dette har bakgrunn i den grunnleggende forskjellen i relasjonen mellom elev og skole på den ene siden, og arbeidstaker og arbeidsgiver på den andre siden.

I forskrift av 17. juni 1977 nr. 9383 bokstav C pkt. V, fastsatt i medhold av arbeidsmiljøloven § 3 nr. 2 a, står det at «arbeid som utføres som praktisk

opplæring av elever og studenter i institusjoner som har undervisning eller forskning som formål, skal når arbeidet foregår under forhold som kan innebærer fare for liv og helse, være underlagt tilsyn etter lovens Kap. I, Kap. II, Kap. III, Kap. IV og Kap. VI.» Fordi elever som gjennomfører praktisk opplæring allerede er omfattet av deler av arbeidsmiljøloven, er det ikke foreslått egne bestemmelser om giftige og helsefarlige stoffer og lignende i folkehøyskoleloven.

Skolene er forpliktet til å overholde en rekke andre bestemmelser om arbeidsmiljø, herunder plan- og bygningsloven § 74, likestillingsloven § 8a og forskrift 25. april 2003 nr. 486 om miljørettet helsevern. Styrets ansvar for at skolene drives i overensstemmelse med de lover og forskrifter som gjelder, fremgår av § 5a 1. ledd. Elevene kan gjennom sin representasjon i styret medvirke til at dette ansvaret blir fulgt.

Folkehøyskoler skiller seg særlig fra andre utdanningstilbud ved at elevene bor på internat, og internat inngår som en integrert del av opplæringen. Med lokaler menes også internatdelen.

Til § 5 a 3. ledd

Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med både de fysiske og de psykiske krav til læringsmiljøet, jf. § 5a 2. ledd. De psykiske krav til læringsmiljøet må forstås på en noe annerledes måte enn tilsvarende begrep i arbeidsmiljøloven § 12, av den grunn at elevene har en annen tilknytning til skolene enn arbeidstakere har til arbeidsplassen i arbeidsmiljølovens forstand. Kjerneområdet for de psykiske krav vil være forhold knyttet til typiske mobbe- og trakasseringssaker relatert til skolesituasjonen.

Utdannings- og forskningsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler

I

I lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler gjøres følgende endringer:

Ny § 5 a skal lyde:

§ 5 a. Læringsmiljø

Styret har det overordnede ansvar for elevenes læringsmiljø. Skolen skal, i samarbeid med elevrådet, legge forholdene til rette for et godt læringsmiljø og arbeide for å bedre velferden på lærestedet. Skolen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge læringsmiljøet til rette for elever med særskilte behov.

Styret har ansvar for at læringsmiljøet på skolen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljø, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til elevenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for

- a. at lokaler, adkomstveier, trapper m.v. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives;*
- b. at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklime og luftkvalitet;*
- c. at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige;*
- d. at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for elevene unngås;*
- e. at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges;*

- f. at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at elevene er vernet mot skader på liv og helse;*
- g. at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved skolen;*
- h. at læringsmiljøet er innrettet for elever av begge kjønn;*
- i. at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.*

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i annet ledd overholdes. Arbeidsmiljøloven kapittel XIII om tilsyn og tvangsmidler m.v. gjelder tilsvarende så langt det passer.

§ 6 skal lyde:

§ 6 Forskrifter

Departementet kan gi nærmere forskrifter om kursordning, internat, kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet, kontroll og læringsmiljø.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.